

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie: 16.09.2026 nr 10-1/6661
Meie: 22.09.2026 nr 1-1/43_2026

Arvamus mõju hindamise metoodika eelnõu kohta

Tänan Teid võimaluse eest avaldada arvamust mõju hindamise metoodika eelnõu kohta.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikuna toetan üldjoontes metoodika uuendamise eesmärki ning suunda muuta mõju hindamine selgemaks, teadmuspõhisemaks ja praktilisemaks. Positiivne on, et metoodikas rõhutatakse mõju hindamist poliitikakujundamise kõigis etappides, elulise probleemi määratlemist, eesmärkide ja mõju eristamist, otsese ja kaudse mõju arvestamist ning mõjuanalüüsi tasakaalustatust ja proportsionaalsust. Samuti toetan põhimõtet, et mõju olulisust ei saa hinnata üksnes mõjutatud isikute arvu järgi, sest arvuliselt väikesele sihtrühmale võib muudatus avaldada väga ulatuslikku mõju.

Samas ei saa ma toetada kehtivas metoodikas sisalduva soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise mõju hindamise sõnaselge juhise väljajätmist.

See oleks otseses vastuolus soolise võrdõiguslikkuse edendamise põhimõttega, mis on sätestatud nii Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 8, meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes artiklis 29 ning Eestis kehtivas soolise võrdõiguslikkuse seaduse §9-s.

Kehtivas metoodikas on sätestatud, et soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse kohaselt ning sotsiaalse ebavõrdsuse ja kihistumise vähendamise eesmärgil tuleb mõju hindamisel analüüsida sihtrühma sees erinevaid sotsiaalseid rühmi, sealhulgas naisi ja mehi, rahvusvähemusi, puudega inimesi, vanemaealisi ja noori. Samuti tuleb arvestada erinevate rühmade vajaduste ja ühiskondliku olukorraga ning hinnata, kuidas kavandatavad poliitikavalikud võivad mõjutada soolist võrdõiguslikkust ja vähemusrühmadesse kuuluvate inimeste olukorda.

Uue metoodika kohaselt tuleb küll arvestada sihtrühmasisese varieeruvusega, kuid sugu, vanus ja erivajadus on nimetatud üksnes

joonealuses märkuses võimalike demograafiliste tunnustena. Soolist võrdõiguslikkust, võrdset kohtlemist, vähemusrühmi, diskrimineerimise vältimist ega soolise võrdõiguslikkuse seadusest ja võrdse kohtlemise seadusest tulenevaid kohustusi metoodikas sõnaselgelt ei käsitleta. Samuti ei ole eelnõus põhjendatud, miks kehtiva metoodika vastav käsitlus on välja jäetud või üldisemaks muudetud.

Minu hinnangul ei ole tegemist pelgalt teksti lühendamise või tehnilise muudatusega. Sõnaselge juhise väljajätmine vähendab soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise küsimuste nähtavust ning suurendab ohtu, et mõju haavatavas olukorras rühmadele jääb poliitikavalikute ettevalmistamisel sisuliselt hindamata.

Naised ja mehed ning vähemusrühmadesse, sealhulgas rahvusvähemustesse, puudega inimeste, vanemaealiste ja teiste kaitstud tunnustega rühmadesse kuuluvad inimesed võivad olla ühiskonnas erinevas lähteolukorras. Seetõttu ei pruugi näiliselt neutraalne poliitikavalik mõjutada kõiki inimesi ühtemoodi. Üldine meede võib süvendada olemasolevat ebavõrdsust ka siis, kui selle eesmärk ega sõnastus ei ole diskrimineeriv. Selle tuvastamiseks tuleb hinnata meetme mõju erinevatele rühmadele eraldi ning kasutada võimaluse korral soo ja teiste asjakohaste tunnuste järgi eristatud andmeid.

Seda kinnitab ka voliniku kantselei poolt 2024 aastal tellitud Mõttekoja Praxise uuring „Milline on riiklike maksutõusude ja eelarvekärbete mõju haavatavas olukorras rühmadele?“¹. Uuring näitas, et üldised maksu- ja eelarvepoliitilised otsused vähendavad kõige enam juba sotsiaalmajanduslikult raskemas olukorras olevate inimeste toimetulekut. Eriti suur oli mõju üksikvanematele ja eakatele ning naiste seas üksi elavatele vanemaealistele naistele ja üksikemaga leibkondadele. Seega võib poliitikavaliku mõju olla keskmiste näitajate põhjal näiliselt neutraalne, kuid rühmade kaupa analüüsides selgelt ebavõrdne.

Minu senine kogemus näitab ühtlasi, et ka kehtiva metoodika alusel jääb soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise mõju hindamine sageli formaalseks.

Sellises olukorras ei ole põhjendatud vastava juhise nõrgendamine või selle viimine üksnes joonealusesse märkusesse. Vastupidi, uus metoodika peaks andma senisest konkreetsemad juhised selle kohta, kuidas hinnata

¹ [Milline on riiklike maksutõusude ja eelarvekärbete mõju haavatavas olukorras rühmadele? | Volinik](#)

poliitikavalikute mõju soolisele võrdõiguslikkusele, võrdsele kohtlemisele ja haavatavas olukorras rühmadele ning kuidas põhjendada järeldust, et mõju puudub.

Võrdse kohtlemise seaduse § 16 punkti 4 kohaselt analüüsib volinik seaduste mõju sama seaduse § 1 lõikes 1 nimetatud tunnuste alusel jagunevate isikute ning meeste ja naiste seisundile ühiskonnas. Tegemist on voliniku sõltumatu seire- ja analüüsiülesandega. Seda ei saa käsitada poliitikakujundaja esmase mõju hindamise kohustust asendava ülesandena.

Konkreetselt poliitikavaliku võimaliku mõju eelhindamise eest peab vastutama selle väljatöötaja. Poliitikakujundajal on kõige parem juurdepääs meetme väljatöötamisel kasutatud andmetele, teadmised kavandatud lahenduse eesmärgist ja sisust ning võimalus lahendust enne selle rakendamist muuta. Voliniku ülesanne on sõltumatult jälgida ja analüüsida seaduste ning poliitikavalikute laiemat ja tegelikult avaldunud mõju, tuvastada süsteemseid probleeme ning teha soovitusi. Voliniku analüüs täiendab poliitikakujundaja mõjuanalüüsi, kuid ei asenda seda.

Kui uue metoodika rakendamisel eeldatakse, et poliitikakujundajate poolt tegemata jäetud või ebapiisav mõjuanalüüs tehakse hiljem võrdse kohtlemise seaduse § 16 punkti 4 alusel voliniku poolt, tähendaks see voliniku ülesannete tegelikku olulist laiendamist. Kõigi seaduste ja poliitikavalikute süstemaatiline mõjuanalüüs eeldaks ulatuslikku juurdepääsu andmetele, täiendavat analüütilist võimekust ning püsivaid rahalisi ja inimressursse. Volinikule ei ole selleks eraldi rahastust ette nähtud. Selline ülesannete ümberjaotamine ei saa toimuda üksnes metoodika muutmise kaudu ega ilma vajalike ressursside tagamiseta.

Eelnevast lähtudes teen ettepaneku:

1. taastada metoodikas sõnaselge kohustus hinnata poliitikavalikute mõju soolisele võrdõiguslikkusele, võrdsele kohtlemisele ja haavatavas olukorras rühmadele;
2. nimetada metoodika põhitekstis vähemalt naised ja mehed, rahvusvähemused, puudega inimesed, eri vanuserühmad ning teised kaitstud tunnustega või haavatavas olukorras rühmad, mitte jätta vastavaid tunnuseid üksnes joonealusesse märkusesse;
3. lisada viide soolise võrdõiguslikkuse seadusest ja võrdse kohtlemise seadusest tulenevatele kohustustele;
4. näha ette, et mõjuanalüüsis tuleb võimaluse korral kasutada soo ja teiste asjakohaste tunnuste järgi eristatud andmeid ning hinnata, kas

kavandatav meede võib mõjutada erinevas lähteolukorras olevaid rühmi erinevalt;

5. sätestada, et järeldus mõju puudumise kohta peab olema sisuliselt põhjendatud ning sellest peab nähtuma, milliseid sihtrühmi, andmeid ja võimalikke otseseid või kaudseid mõjusid hinnati;

Metoodikasse võiks lisada näiteks järgmise põhimõtte:

„Mõju hindamisel analüüsitakse, kas kavandatav poliitikavalik mõjutab erinevalt naisi ja mehi ning vähemusrühmadesse, sealhulgas rahvusvähemuste, puudega inimeste, eri vanuserühmade või teiste kaitstud tunnustega ja haavatavas olukorras rühmadesse kuuluvaid inimesi. Arvestada tuleb rühmade erineva lähteolukorra, vajaduste ja ühiskondliku seisundiga ning sellega, kas näiliselt neutraalne meede võib mõnele rühmale avaldada ebaproportsionaalselt ebasoodsat mõju. Poliitikavalikute kujundamisel lähtutakse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamise kohustusest. Järeldus, et selline mõju puudub, peab olema põhjendatud.“

Kokkuvõttes toetan mõju hindamise metoodika ajakohastamist, kuid pean vajalikuks, et uus metoodika säilitaks vähemalt kehtiva metoodikaga samaväärse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise kaitsetaseme. Arvestades senises praktikas ilmnenu puudusi, peaks uus metoodika seda käsitlust pigem tugevdama ja täpsustama, mitte muutma üldisemaks või vähem nähtavaks.

Lugupidamisega

Christian Veske

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik